

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ  
 Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ  
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 890  
 Ἀριθμ. Διεκπ. 496

Ἀθήνησι τῇ 20ῇ Μαρτίου 2001

Πρὸς  
 τὸν Ἀξιότιμον  
 κ. Daniel J. O' Grady  
 Ἀναπληρωτὴν Διευθυντὴν  
 τοῦ Τμήματος Πολιτικῶν Ὑποθέσεων  
 τῆς Ἀμερικανικῆς Πρεσβείας  
 Ἐνταῦθα.

Ἐκ Συνοδικῆς Ἀποφάσεως ληφθείσης ἐν τῇ Συνεδρίᾳ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 7ης λήγοντος μηνὸς Μαρτίου ἐ.ε. καὶ κατόπιν Εἰσηγήσεως τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων ἀναφερομένης εἰς τὴν περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι θρησκευτικῶν ἐλευθεριῶν Ἐκθεσιν τοῦ STATE DEPARTMENT (1999 - 30.6.2000) γνωρίζομεν ὑμῖν, ὅτι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐν τῇ ῥηθείᾳ Συνεδρία Αὐτῆς ἀπεφάσισεν ὅπως γνωρίσῃ ὑμῖν τὰ ὡς κάτωθι:

1. Ἡ Ἐκθεσις προβαίνει εἰς ἀνάλυσιν ὠρισμένων διατάξεων τοῦ Ἑλληνικοῦ Συντάγματος καὶ τινων ἑλληνικῶν νόμων. Προκύπτει ὁμως σαφῶς ὅτι ὁ συντάκτης τῆς ἐκθέσεως δὲν ἔχει ὑπ' ὄψιν τοῦ τοῦ κείμενον τῶν ἐν λόγῳ διατάξεων ἀλλὰ υἱοθέτησε ἐντελῶς ἀνακριβεῖς πληροφορίες τρίτων. Θὰ ἔπρεπε, φρονοῦμεν, νὰ ἐλάμβανε γνῶσιν τοῦ κειμένου τῶν διατάξεων τούτων, ὅποτε θὰ εἶχε ἀσφαλεῖς πληροφορίας περὶ τοῦ περιεχομένου των καὶ δὲν θὰ ἀνέφερε τὰς ἀνακριβεῖς, τὰς ὁποίας ἀμέσως κατωτέρω ἐπισημαίνομεν.

2. Ἡ Ἐκθεσις ἀναφέρει, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Σύνταγμα δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὰς μὴ ὀρθοδόξους τελετὰς καὶ λατρείας νὰ διαταράξουν τὴν δημοσίαν τάξιν. Τοῦτο εἶναι ἀνακριβές. Ἡ σχετικὴ διάταξις τοῦ Ἑλληνικοῦ Συντάγματος ἔχει ὡς ἑξῆς:

*«Κάθε γνωστὴ θρησκεία εἶναι ἐλεύθερη καὶ τὰ σχετικὰ μὲ τὴν λατρεία της τελοῦνται ἀνεμπόδιστα ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν νόμων. Ἡ ἄσκηση τῆς λατρείας δὲν ἐπιτρέπεται νὰ προσβάλῃ τὴν δημόσια τάξιν»* (Ἄρθρον 13 παρ. 2).

Ἡ διάταξις λοιπὸν αὐτὴ ἀφορᾷ εἰς ὅλας τὰς Θρησκείας (καὶ βεβαίως καὶ τὴν Ὀρθόδοξον Χρι-

στιανικὴν Θρησκείαν). Οὐδαμοῦ ἢ ἐν λόγῳ διάταξις ἀναφέρει, ὅτι ἀφορᾷ εἰς τὰς ἄλλας θρησκείας καὶ ὅχι τὴν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Θρησκείαν.

3. Ἡ Ἐκθεσις ἀναφέρει, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος χρηματοδοτεῖ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ πληρώνει τοὺς μισθοὺς τῶν Κληρικῶν της καὶ ὅχι καὶ τῶν ἄλλων θρησκείων. Αὐτὸ εἶναι ἀνακριβές καὶ παραπλανητικὸν καὶ θὰ πρέπει νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν σχετικὴν νομοθεσίαν. Ἐπισημαίνομεν λοιπὸν ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος καταβάλλει πράγματι τοὺς μισθοὺς τῶν κληρικῶν, ἀλλὰ διὰ νὰ καλύψῃ τὴν δαπάνην αὐτὴν παρακρατεῖ τὸ 35% ἐπὶ ὅλων τῶν ἐσόδων τῶν Ἱερῶν Ναῶν. Πρὸς τοῦτο ἐπισημαίνομεν, ὅτι αὐτὸ ὀρίζει ὁ Νόμος 536/1945 ἄρθρον 2, παράγραφος 2, ἐδάφιον Α'. Ἡ διάταξις αὐτὴ ὀρίζει, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος διὰ νὰ καταβάλῃ τοὺς μισθοὺς τῶν Κληρικῶν θὰ παρακρατῇ τὸ 25% ἐπὶ ὅλων τῶν ἐσόδων τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας. Τὸ δὲ ἄρθρον 5 τοῦ Νόμου 3559/1956 ὥρισεν ὅτι τὸ ποσοστὸν αὐτὸ ὑπολογίζεται ἐπὶ τῶν πάσης φύσεως εἰσπράξεων τῶν Ναῶν, περιλαμβανομένων καί: i) τοῦ προϊόντος τῶν διενεργουμένων ὑπὸ τῶν Ναῶν ἐράνων, ii) τῶν ὑπὸ μορφὴν τακτικῆς εἰσφορᾶς καταβαλλομένων εἰς τοὺς Ναοὺς ὑπὸ τῶν πιστῶν δι' οἰανδήποτε αἰτίαν ποσῶν καὶ iii) τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἀκινήτου αὐτῶν περιουσίας. Ἐν συνεχείᾳ ὁ Νόμος 469/1968 εἰς τὸ ἄρθρον 5 καθώρισε τὸ ποσοστὸν αὐτὸ εἰς 35% ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν κερδῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν. Τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς ὀρίζει καὶ ὁ Κανονισμὸς 8/1979 τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. (Συνημμένως σᾶς διαβιβάζομεν τὰς σχετικὰς διατάξεις πρὸς ἐνημέρωσίν σας). Ἐὰν λοιπὸν καὶ αἱ ἄλλαι θρησκεῖαι θὰ ἐπεθύμουν νὰ χρηματοδοτηθοῦν ἀπὸ τὸ κράτος, θὰ ἔπρεπε ἀφ' ἑνὸς νὰ ἀποκαλύψουν ὅλα των τὰ ἔσοδα (πράγμα τὸ ὁποῖον ποτὲ δὲν τὸ ἀποδέχονται) καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ δίδουν τὸ 35% ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν ἐσόδων των εἰς τὸ Κράτος. Τὸ ἀποδέχονται αὐτό; Ὡς φαίνεται ὅχι. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ κρίνομεν σκόπιμον νὰ ὑπενθυμίσωμεν εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν Πρεσβείαν,

ὅτι τὸ Supreme Court τῶν Η.Π.Α. ἔχει δεχθῇ, ὅτι τὸ κράτος μπορεῖ νὰ καταβάλῃ τοὺς μισθοὺς τῶν Κληρικῶν. Συγκεκριμένως ἡ ἀπόφασις τοῦ Supreme Court 423 U.S. 736 (ὑπόθεσις Roemer against board of public works) ἀναφέρει ἐπὶ λέξει «*payments of state funds may be made to pay salaries of clergy*».

4. Ἡ Ἐκθεσις ἀναφέρει περαιτέρω, ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα μόνον ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία χαρακτηρίζεται διὰ Νόμον ὡς Νομικὸν Πρόσωπον Δημοσίου Δικαίου, ἐνῷ αἱ ἄλλαι Ἐκκλησίαι εἶναι Νομικὰ Πρόσωπα Ἰδιωτικοῦ Δικαίου. Αὐτὸ εἶναι ἀνακριβές. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου εἶναι ἡ Ἰσραηλιτικὴ Κοινότης (Νόμος 2456/1920). Ἐπίσης ἡ αὐτὴ ἔκθεσις ἀναφέρει, ὅτι οἱ θρησκευτικοὶ ἡγέται τῶν Μουσουλμάνων ἀσκοῦν δημοσίαν ἐξουσίαν. Ἄρα πλὴν τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας καὶ ἄλλαι δύο Ἐκκλησίαι μὴ Χριστιανικαὶ ἀποτελοῦν Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου. Ἐδῶ θὰ πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ διευκρινισθῇ, ὅτι αἱ ἄλλαι θρησκείαι ἐπισημαίνουν, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι Νομικὸν Πρόσωπον Δημοσίου Δικαίου, αὐταὶ ὅμως (αἱ ἄλλα θρησκείαι καὶ αἰρέσεις) οὐδέποτε ἐζήτησαν νὰ γίνουν Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου. Καὶ τοῦτο ἔχει λογικὴν, διότι ἐὰν γίνουν Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου τότε θὰ ὑπόκεινται εἰς αὐστηρὸν κρατικὸν ἔλεγχον (ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν), ὑποχρεοῦνται νὰ ἀποκαλύπτουν ὅλα τῶν τὰ ἔσοδα καὶ ὅλας τῶν τὰς δαπάνας (ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν) καὶ ἐπὶ πλέον καὶ τὰ ἔσοδά τῶν καὶ αἱ δαπάναι τῶν θὰ ἐλέγχωνται ἀπὸ τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον (Ἀνώτατον Οἰκονομικὸν Δικαστήριον καὶ ἐλεγκτικὸν ὄργανον), ὅπως ἐπίσης γίνεται μὲ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ ἐπὶ πλέον θὰ ὑποχρεωθοῦν ἐν μέρος τῶν ἐσόδων τῶν νὰ τὸ ἐκχωροῦν εἰς τὸ Κράτος. Ὅλας αὐτὰς τὰς ὑποχρεώσεις τὰς ὁποίας συνεπάγεται ἡ μετατροπὴ τῶν εἰς Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, τὰς ἀποδέχονται; Ὡς φαίνεται ὄχι. Ἴδου λοιπὸν διατὶ ποτὲ δὲν ζητοῦν νὰ γίνουν Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου καὶ ἀρκοῦνται μόνον (διὰ λόγους ἐντυπώσεων) νὰ ἐπισημαίνουν συνεχῶς (καὶ ἀνακριβῶς), ὅτι δῆθεν δὲν εἶναι Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, ἐνῷ εἶναι μόνον ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία. Θὰ πρέπει λοιπὸν ἡ Ἀμερικανικὴ Πρεσβεία νὰ

λάβῃ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν τὴν πραγματικὴν κατάστασιν ἐν προκειμένῳ καὶ νὰ μὴ δέχεται ἀνακριβεῖς καὶ παραπλανητικὰς ἀναφορὰς τρίτων.

5. Ἡ Ἐκθεσις ἀναφέρει, ὅτι τὸ 1997 ἐπεβλήθησαν νέοι φόροι εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, προσθέτει δὲ ὅτι οἱ φόροι αὐτοὶ ἀποτελοῦν διάκρισιν. Ἐφ' ὅσον ὅμως οἱ νέοι φόροι ἐπιβάλλονται εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας, διατὶ ἀποτελοῦν διάκρισιν; Βεβαίως ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι οὐδεὶς νέος φόρος ἐπεβλήθη.

6. Ἡ Ἐκθεσις ἀναφέρει ἐπίσης, ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχει Νόμος, ὁ ὁποῖος ἐπιτρέπει τὴν ἰδρυσιν εὐκτηρίων οἴκων κατόπιν κρατικῆς ἀδείας. Θέτομεν ὑπ' ὄψιν Σας, ὅμως, ὅτι τὸ Εὐρωπαϊκὸν Δικαστήριον Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, διὰ τῆς ἀπὸ 26.9.1996 ἀποφάσεώς του ἔχει δεχθῇ, ὅτι ὁ Νόμος αὐτὸς εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Σύμβασιν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ἐπίσης τὸ αὐτὸ Δικαστήριον διὰ τῆς ἀπὸ 20.3.1994 ἀποφάσεώς του Νο 20490/92, ἐδέχθη ὅτι καὶ ὁ αὐτὸς Νόμος ὁ ὁποῖος ἰσχύει εἰς τὴν Ἀγγλίαν, εἶναι ἐπίσης σύμφωνος πρὸς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Σύμβασιν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων καὶ ἔκρινεν, ὅτι ἡ Ἀγγλία καλῶς ἀπέρριψεν αἴτησιν τῆς αἰρέσεως «Χάρε - Κρίσνα» περὶ ἰδρύσεως εὐκτηρίου οἴκου, διὰ τὸν λόγον ὅτι θὰ ἔβλαπτε τὸ περιβάλλον καὶ θὰ ἐνοχλοῦσε τοὺς περιοίκους.

7. Ἡ Ἐκθεσις ἀναφέρει ὅτι αἱ μὴ ὀρθόδοξοι θρησκευτικαὶ κοινότητες δὲν δύνανται νὰ ἀποκτήσουν περιουσίαν. Πληροφοροῦμεν τὴν Ἀμερικανικὴν Πρεσβείαν, ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα τοιοῦτος Νόμος δὲν ὑπάρχει. Οἰοσδήποτε (καὶ φυσικὰ οἰαδήποτε θρησκευτικὴ κοινότης) δικαιούται νὰ ἀποκτήσῃ οἰανδήποτε καὶ ὅσηνδήποτε περιουσίαν ἐπιθυμεῖ. Ἄλλωστε εἰς τὴν Ἑλλάδα (καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας) ὑπάρχουν εἰς πολλὰ σημεῖα ἐπιγραφαὶ εἰς κτίρια ἀναγράφουσαι τίτλους διαφόρων θρησκευτῶν, τὰ δὲ κτίρια αὐτὰ εἶναι ιδιόκτητα.

8. Ἡ Ἐκθεσις ἀναφέρει, ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχει μὲν Νόμος ὁ ὁποῖος δώκει τὸν προσηλυτισμόν, ἀλλὰ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος οὐδεὶς ἐδιώχθη. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου φρονοῦμεν, ὅτι τὸ θέμα αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ ἀναφέρεται, ἐφ' ὅσον καὶ εἰς τὰς Η.Π.Α. ὁ προσηλυτισμὸς διώκεται καὶ τιμωρεῖται, ὑπάρχει δὲ ἐπὶ τοῦ προκειμένου σωρεία ὅλη ἀποφάσεων τοῦ Supreme Court, αἱ ὁποῖαι καταδικάζουν ἐπὶ προσηλυτισμῷ (κυρίως Μάρτυρας τοῦ Ἰεχωβά) κρίνουσαι, ὅτι ἡ σχετικὴ ἀμερικανικὴ

διάταξις εἶναι ἀπολύτως σύμφωνος πρὸς τὸ Σύνταγμα, π.χ. ἀποφάσεις τοῦ Supreme Court No 310 U.S. 296 (ὑπόθεσις *Cantwell against Connecticut*), No 316 U.S. 594 (συνεκδικασθεῖσαι ὑποθέσεις *Jones κατά Opelika*, No 280, *Bowden κατά Fort Smith* No 314 καὶ *Jobin κατά Arizona* No 996), No 319 U.S. 105 (ὑπόθεσις *Mugdock κατά Pennsylvania*), No 321 U.S. 158 (ὑπόθεσις *Prince κατά Massachusetts*) κ.ἄ. (αἱ ἀποφάσεις αὐταὶ δημοσιεύονται εἰς τὸν Τόμον «*Toward Benevolent Neutrality: Church, State and the Supreme Court*» τῶν R. Miller καὶ R. Flowers). Ἐπισημαίνομεν ὅτι τὸ Εὐρωπαϊκὸν Δικαστήριον Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων διὰ δύο ἀποφάσεων του (τῆς 25.5.1993) καὶ τῆς 24.2.1998) ἔχει κρίνει τὴν ἐλληνικὴν διάταξιν περὶ προσηλυτισμοῦ ὡς ἀπολύτως σύμφωνον πρὸς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Σύμβασιν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, ἡ τελευταία δὲ ἀπόφασις (τῆς 24.2.1998) ἐπικυρώνει καταδίκην ἐπὶ προσηλυτισμῷ τριῶν ἀτόμων καταδικασθέντων εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπορρίπτουσα τὴν προσφυγὴν των. Ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἡ ἐλληνικὴ διάταξις ἐκρίθη σύμφωνος πρὸς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Σύμβασιν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, εἶναι ὅτι ἡ ἐν λόγω ἐλληνικὴ διάταξις δὲν τιμωρεῖ γενικῶς πᾶσαν μορφήν προσηλυτισμοῦ, ἀλλὰ μόνον τὸν ἀθέμιτον προσηλυτισμόν, δηλαδή μόνον ὅταν ὁ ὑπαίτιος χρησιμοποιεῖ παράνομα μέσα (π.χ. ἀπάτην, παραπλάνησιν, καταχρηστικὴν ἐκμετάλλευσιν ἀτόμου τὸ ὁποῖον εἶναι ἀφελὲς ἢ εὐρίσκεται εἰς ἀνάγκην ἢ ἐξάρτησιν).

9. Ἡ Ἐκθεσις ἀναφέρει περαιτέρω, ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπήκοοι Κρατῶν μὴ Μελῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως δὲν ἔχουν τὰ αὐτὰ δικαιώματα παραμονῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς πολίτας τῶν Κρατῶν-Μελῶν. Ἐπίσης ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν χορηγεῖ VISA εἰς οἰονδήποτε ἀνεξελέγκτως. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὑπενθυμίζομεν, ὅτι ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ εἰς τὰς Η.Π.Α. Ὡς γνωστὸν καὶ ἐκεῖ δὲν χορηγεῖται VISA ἀνεξελέγκτως εἰς οἰονδήποτε. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἐνωσιν καὶ τοὺς πολίτας της, ἡ Ἑλλὰς εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς κοινοτικὰς διατάξεις περὶ ὑπηκόων καὶ δὲν δύναται νὰ πράξῃ ἄλλως.

10. Ἡ Ἐκθεσις ἐπίσης ἀναφέρει, ὅτι ὠρισμένοι ὁπαδοὶ ἄλλων θρησκειῶν συνήντησαν δυσκολίας διοικητικῆς φύσεως κατὰ τὰς συναλλαγὰς των μὲ δημοσίας ἀρχάς. Ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ διευκρινισθῇ τί ἀκριβῶς δυσκολίας συνήντησαν καὶ ἂν αὐταὶ αἱ

δυσκολίαι ὠφείλοντο εἰς τὰς θρησκευτικὰς των πεποιθήσεις καὶ εἰδικώτερον πῶς αἱ δημόσιαι ἀρχαὶ ἐγνώριζαν τὰς θρησκευτικὰς των πεποιθήσεις καὶ ἐξ αἰτίας αὐτῶν τοὺς ἔφεραν δυσκολίας. Διότι ἄλλως, ἐπισημαίνομεν εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν Πρεσβείαν, ὅτι λόγω γραφειοκρατείας, πάρα πολλοὶ Ἕλληνες (ἀσφαλῶς Χριστιανοὶ Ὁρθόδοξοι) συναντοῦν καθημερινῶς δυσκολίας διοικητικῆς φύσεως κατὰ τὰς συναλλαγὰς των μὲ τὰς δημοσίας ἀρχάς. Ἄν διαβάσετε ἐλληνικὴν ἐφημερίδα, εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἐπιστολὰς ἀναγνωστῶν, οἱ ὁποῖοι παραπονοῦνται διὰ τὰς τεραστίας δυσκολίας τὰς ὁποίας συνήντησαν κατὰ τὰς συναλλαγὰς των μὲ τὰς δημοσίας ἀρχάς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἐκθεσις δὲν ἀναφέρει, ὅτι οἱ ὡς ἄνω συνήντησαν δυσκολίας διοικητικῆς φύσεως λόγω τῶν θρησκευτικῶν των πεποιθήσεων, προκύπτει, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ δυσκολιῶν γραφειοκρατικῶν, ἀπὸ αὐτὰς τὰς ὁποίας συναντοῦν ὅλοι οἱ Ἕλληνες πολῖται καθημερινῶς. Ἄρα πρόδηλον τυγχάνει τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ θέμα δὲν ἀφορᾷ εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀναφέρεται, εἰς τὴν Ἐκθεσιν, ἄνευ λόγου.

Ἐν κατακλείδι, ἐπιθυμοῦμεν ὅπως, ἀνακεφαλαιοῦντες τὰς ἐπὶ τῆς Ἐκθέσεως διὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν παρατηρήσεις τῆς Κυβερνήσεως ὑμῶν, ἐπισημάνομεν καὶ τονίσωμεν ὅτι, πρὸ τῆς συντάξεως οἰασδήποτε ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου Ἐκθέσεως, καλὸν θὰ ἦτο νὰ ὑπάρχει ἄμεσος καὶ ἔγκυρος ἐνημέρωσις τῆς ἐν Ἑλλάδι Πρεσβείας τῶν Η.Π.Α. ἐπὶ τῶν ἰσχυόντων ἢ ψηφισομένων νόμων, ἡ δὲ εὐρύτερα πληροφόρησις αὐτῆς νὰ τυγχάνῃ ἀξιόπιστος, ἐμπεριστατωμένη καὶ κυρίως ἐπαληθευθεῖσα καὶ ἀσφαλὴς πρὸς ἀποφυγὴν ἀνακριβειῶν καὶ ἀναληθειῶν αἰτινες ὀδηγοῦν πρὸς ἐσφαλμένα συμπεράσματα καὶ ψευδεῖς ἐντυπώσεις.

Βεβαίως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διαθέτει ἄριστα ὁργανωμένην Νομικὴν Ὑπηρεσίαν καὶ εἶναι πρόθυμος ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ χορηγήσῃ τὸ κείμενον οἰουδήποτε Νόμου ζητηθῇ ἀπὸ Αὐτήν, καθὼς καὶ τὰς τροποποιήσεις του (ἂν ὑπάρχουν). Καὶ ἀσφαλῶς τὰ κείμενα αὐτὰ εὐχαρίστως εἶναι πρόθυμος νὰ τὰ χορηγήσῃ καὶ εἰς ὑμᾶς.

Ἐντολῇ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου  
Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος  
Ἀρχιμ. Θεολόγος Ἀποστολίδης